

ĽADOVÁ DOBA

Asi pred 2,6 miliónmi rokov sa podnebie na našej planéte začalo meniť. Nastal pokles teploty, voda v oceánoch zamrzala a severnú poglobuľu pokrýval pevninský ľadovec. Toto zaľadnenie trvalo nasledujúcich 2,5 milióna rokov a malo charakter série ľadových období známych ako pleistocén alebo ľadová doba. Súš, oceány aj atmosféru obývali v tom čase živočíchy skutočne veľkých rozmerov, tajuplné a úžasné zároveň.

Rozsiahle vymieranie

O týchto veľkých živočíchoch, známych aj ako megafauna, vieme na základe fosílnych nálezov. Ľad zakonzervoval nielen ich kosti, ale dokonca ich kompletne telá vrátane kože, srsti a krvi. Vedci tak vedia tento svet prehistorických zvierat zrekonštruovať.

Prví hominidi

Naši ľudskí predkovia sa objavili už začiatkom pleistocénu, žili teda súčasne so všetkými pravekými zvieratami, o ktorých hovorí táto kniha. Hoci prírodné podmienky boli drsné, hominidi sa na ne adaptovali, evolučne napredovali a začali sa šíriť. Po ústupe pevninského ľadovca, ktorý nastal asi pred 15 000 rokmi, sa pravekí ľudia dostali aj do oblastí na ďalekom severe, dovtedy hlboko zaľadnených.

Pred 100 000 rokmi

Pevninský ľadovec pokrýval celé kontinenty a hladina vody v moriach bola nižšia.

Dnes

Väčšina pevninského ľadovca sa roztopila a hladina morí a oceánov stúpla.

Meniace sa podmienky na pevnine

Následkom zaľadnenia oceánov a suše hladina morí poklesla a vznikli tak mosty medzi celými kontinentmi, napríklad Severnou Amerikou a Áziou. Ľudia aj živočíchy začali cez tieto kontinentálne mosty prenikať do nových teritórií. Neskoršie roztápanie ľadovcov malo za následok zvýšenie hladiny oceánov a tieto cesty opäť zanikli.

Megafauna

Živočíchy veľkých rozmerov žijúce v období pleistocénu poznáme ako megafaunu (mega = veľký, fauna = živočíchy). Bobry boli v tom čase veľké ako dnešné medvede, obrovské leňochy sa bránili útokom šablozubých tigrov, oblohe kraľovali vtáky obrovských rozmerov a pevninu obývali majestátne mamuty. Pripravte sa na cestu naprieč pravekou Zemou a zoznámte sa s jej obyvateľmi.

SEVERNÁ AMERIKA

MEDVEĎ (*Arctodus simus*)

Tento druh medveďa s charakteristickým krátkym ňufákom je vôbec najväčší, aký kedy existoval. Dosahoval výšku 3,6 metra, čiže bol dvakrát vyšší ako dospelý človek a vážil toľko čo malý automobil. Bol nielen mohutný, ale aj rýchly. V behu vedel vyvinúť rýchlosť koňa, čiže neuveriteľných 60 kilometrov za hodinu.

Tento obor z ľadovej doby bol všežravec podobne ako dnešné medvede. Znamená to, že jeho potravou boli rovnako živočchy aj rastliny, hoci väčšiu časť jedálnička tvorilo mäso. Tak ako pandy, ktoré sa živia stonkami a listami bambusu, mal aj tento medveď na labe premenenú zápästnú kosť. Slúžila mu na trhanie rastlín, pričom denne spotreboval približne 16 kilogramov potravy. To by postačovalo pre jedného človeka na celý týždeň.

Drvič kostí

Lebka tohto druhu má v porovnaní s inými medvedmi krátky ňufák. To napovedá, že mal silnejší stisk čelustí, čiže pravdepodobne drvil kosti, aby sa dostal k ich dreni. Vedci z toho usudzujú, že sa často živil zdochlinami.

Ďalší z rodiny

Medveď *Arctodus simus* vyhynul asi pred 10 000 rokmi. Príčinou mohlo byť vyčerpanie jeho potravných zdrojov inými predátormi, ale aj to, že ho lovili pravekí ľudia pre kožušinu a mäso. Jeho najbližším dnešným príbuzným a zároveň posledným druhom skupiny *Arctodus simus* je medveď okuliarnatý. Rozšírený je v Južnej Amerike.

Skutočne veľký kus

Dlhé končatiny tohto medveďa napovedajú, že bol pri prenasledovaní koristi veľmi rýchly. No masívna postava mu bola, v prípade, že chcel rýchlo zmeniť smer pohybu, na príťaž. Bol príliš ťažký na to, aby sa vedel rýchlo otočiť, a tak mu svižnejšia korisť ľahko unikla. Keď však natrafil na zdochlinu, svojou veľkosťou ľahko zastrašil prípadných konkurentov.

Veľkí jedáci

Ozorny mali veľké zahnuté zobáky a silné nohy zakončené ostrými pazúrmí na uchopenie koristi. Typickou potravou týchto šikovných lovcov bola živá korisť, ktorú prehltali vcelku, napríklad hlodavce, jašterice a ryby. Ak našli zdochlinu, nepohrdli ani ňou a prípadných konkurentov odplašovali už len ich obrovské rozmery. Ozorna majestátna mohla za jediný deň skonzumovať až 10 kilogramov potravy.

OZORNA (rod *Teratornis*)

Do čeľade ozornovité (Teratornitidae) patrili vtáky obrovských rozmerov, ktoré žili v období pred 31 miliónmi rokov a vyhynuli asi pred 10 000 rokmi. Rozpätie krídel najväčšieho zástupcu bolo úctyhodných 8 metrov, čo je dvakrát toľko ako rozpätie najväčšieho dnešného vtáka schopného lietať. Do čeľade patrilo šesť druhov, ktoré sa odlišovali veľkosťou, hmotnosťou a ďalšími telesnými znakmi. Najväčším druhom bola ozorna majestátna (*Argentavis magnificens*) s hmotnosťou dnešného vlka. Podľa odhadov vedcov dosahoval tento vták pri strmhlavom lete rýchlosť až 240 kilometrov za hodinu, čo je väčšia rýchlosť, akú má väčšina dnešných vlakových súprav!

Letci na dlhé vzdialenosti

Ozorny boli obratní letci. No pre ozornu majestátnu bolo vzlietnuť do vzduchu náročné. Iba samotná hmotnosť kostí a svaloviny krídel bola prekážkou pri odlepovaní sa od zeme. Pravdepodobne vzlietali výskokom z behu alebo sa púšťali z výšky. Ozorny žili na oboch amerických kontinentoch, hniezdili v horských oblastiach a plachtili nad rozsiahlymi planinami. Teritórium každého jedinca mohlo predstavovať až 500 štvorcových kilometrov, čo je asi päťkrát viac ako rozloha dnešného Paríža.

Ozorna majestátna mala rozpätie krídel 6 metrov.